מה חג המצות [א]טעון לינה אף חג הסוכות טעון לינה והתם מנלן דכתיב [1]ופנית בבקר והלכת לאהליך ות"ק ורבי שמעון (בן אלעזר) תשלומין לעצרת מנא להו נפקא להו מדתני [ב]רבה בר שמואל אמרה תורה [ג]מנה ימים וקדש חדש מנה ימים וקדש עצרת מה חדש למנויו אף עצרת למנויו אימא עצרת חד יומא אמר רבא [ד]אטו עצרת יומי מנינן שבועי לא מנינן והאמר מר [ה]מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי ועוד [2]חג שבועות כתיב ופסח בר מיקרב ברגלים הוא [ו]פסח זימנא קביעא ליה אי אקרביה אקרביה ואי לא אקרביה אידחי ליה אמר רב חסדא פסח [ז]כדי נסבה רב ששת אמר [ח]מאי פסח שלמי פסח אי הכי היינו שלמים תנא שלמים הבאין מחמת פסח ותנא שלמים הבאין מחמת עצמן סלקא דעתך אמינא [ט]הואיל ומחמת פסח קאתו כפסח

טעון לינה. ליל חולו של מועד: **ופנית בבקר.** בי"ט לא קאמר קרא שהרי הוא יום שחייבו לירלות בעזרה: **ות"ק ורבי שמעון.** דדרשי ליה האי קרא לבל תאחר. דאילו ר' אלעזר בר' שמעון לא קשיא מידי דלדידיה יליף בל תאחר מחג הסוכות לחודיה מייתר ליה חג המצות וחג השבועו' להקישא לתשלומין: **מנה ימים.** שנא' (במדבר יא) עד חדש ימים: **וקדש חדש.** בקרבנות מה חדש קדושו אחד ממנויו ביום ראש חדש הוא מקריבין זמן הוקבע להם אחד מן הימים שהוא נמנה על ידם: **אף עצרת.** הבאת קרבנותיה באחד ממנוייה והרי היא נמנית על ידי שבועים שנאמר (ויקרא כג) שבע שבתות תמימות תהיינה: **אימא חד יומא.** דכתיב תספרו חמשים יום (שם): **ופסח בר מיקרב ברגלים הוא.** דקאמר ליה תנא לעיל בבל תאחר דשלש רגלים והרי אינו יכול להקריבו אלא בי"ד בניסן: **שלמי פסח.** בשלא קרב בזמנו שאבד ונתכפר באחר הוא נעשה שלמים כדנפקא לה בפסחים (דף צו:) ואותן שלמים אם איחרן ג' רגלים עובר: כפסח

מה חג המצות טעון לינה. לא שילין בירושלים כל ז' ימי הפסח ולאחר ימי הפסח ישכים וילך לו דבכל דוכתי דמרבינן לינה כגון לשמיני עצרת ולבכורים ולפסח שני ולכל הקרבנות בסיפרי בפרשת ראה אנכי לא מרבינן לינה אלא לילה אחד והאי קרא דמייתי בגופיה דפסח כתיב בפרשת ראה תזבח הפסח בערב וכתיב ובשלת ואכלת ופנית בבקר ומיהו לאו בבקר ממש דהוא י"ט אלא כדפי' בקונט' דטעון לינה ליל חולו של מועד דבי"ט לא קאמר קרא שהרי הוא יום שחייב לירלות בעזרה וכן חג הסוכות דטעון לינה היינו לילה אחד והאי דמשמע בפ' לולב וערבה (סוכה ד' מז.) גבי חג דאיכא לינה כל שבעה מדלא פריך לינה כל שבעה מי איכא כדפריך גבי זמן היינו שאם לא יצא ברגל בירושלים ביום ראשון רק ביום שני או באחד מימי החג טעון לינה לילה של אחריו וכן אם בא באחד מז' ימי הפסח ותימה דתיפוק ליה דטעונין לינה משום שלמי שמחה דהוו כל שמונה כדתנן ההלל והשמחה שמונה בפ' לולב וערבה (שם ד' מח:) ואפי' בשאר ימות השנה אם מביא קרבן טעון לינה כדתניא בסיפרי ופנית בבקר והלכת לאהליך מלמד שטעונין לינה כלומר כל הזבחים דומיא דפסח אין לי אלא אלו בלבד מנין לרבות עופות ומנחה יין ולבונה ועצים ת"ל ופנית כל פינות שאתה פונה מן הבקר ואילך ובפסח שני פליגי תנאי בפ' לולב וערבה (דף מז: ושם) ובפרק מי שהיה טמא (פסחים ד' לה: ושם) ובסיפרי מפרש טעמא דמ"ד טעון לינה דהרי הוא כעצים ולבונה וי"ל דמשכחת לה דלא מייתי קרבן ביום שבא לירושלים כגון דשלח שלמיו מאתמול דנאכלין לשני ימים ועוד בפ"ק דחגיגה (ד' ח. ושם) אמר (ואכלת) ושמחת לרבות כל מיני שמחות לשמחה ואמרינן בפ' אלו דברים (פסחים ד' עא.) אפי' בכסות נקיה ויין ישן דבעינן אחר לא משכחת לה שמחה שמונה כשחל י"ט הראשון להיות בשבת מאחר דבעינן זביחה בשעת שמחה וכי האי גוונא אשכחן בירושלמי פרק שני [ז](דבכורות) דתנן וטעונין לינה א"ר [ח](יונתן) הדא דתימא בשאין עמהם קרבן אבל יש עמהם קרבן בלא כך טעונין לינה מחמת הקרבן ובפ' דם חטאת (זבחים ד' צז: ושם) משמע קצת שטעון לינה ז' ימי פסח שכולם חשובין כלילה אחת גבי הא דתנן ר' טרפון אומר אם בישל בו מתחילת הרגל יבשל בו כל הרגל ואמרינן בגמרא מ"ט דר' טרפון א"ר יצחק דאמר קרא ופנית בבקר והלכת לאהליך הכתוב עשאן כולם בקר אחד ואע"ג דלא קיימא הכי דפריך עלה וכי אין פגול ברגל וכי אין נותר ברגל מ"מ לענין לינה יתכן שעשאן בקר אחד כפשטיה דקרא דלאחר הרגל ישוב לביתו וניחא השתא דשמיני עצרת ובכורים דטעונין לינה בפ' לולב וערבה (סוכה ד' מז.) וכל שאר הקרבנות מתרבו מדכתיב ופנית ולחג הסוכות אצטריך היקישא דלאי מופנית הוה אמינא לילה אחת ואתיא היקישא לאשמועינן דאסור לצאת כל שבעת ימי הרגל שכל הרגל חשוב בקר א' כחג המצות וניחא נמי הא דקאמר פ' לולב וערבה (ג"ז שם) דשבעת ימי החג טעונין לינה: **אמרה** תורה מנה ימים וקדש חדש מנה ימים וקדש עצרת. כי האי גוונא אמרינן במנחות פרק רבי ישמעאל (ד' סה: ושם) גבי ביתוסים שהיו אומרים עצרת לאחר השבת וילף לה ר' יהושע מהא דאמרה תורה מנה ימים וקדש חדש מנה ימים וקדש עצרת מה חדש שסמוך לביאתו ניכר אף עצרת שסמוך לביאתו ניכר כלומר לביאת חשבונו ניכר מאימתי התחיל למנות דהיינו מתשעה ועשרים יום משעת מולד הלבנה אף עצרת סמוך למנין החמשים ניכר להם יום קבוע שיתחילו למנות בו דהיינו ביום ששה עשר בחדש ממחרת י"ט הראשון שאם ממתינין עד אחר השבת בראשית אין שם היכר יום קבוע דפעמים שמתחילין למנות בי"ו פעמים בי"ז פעמים בי"ח פעמים בי"ט כמו שפי' שם בקונטרס ור"ת מפרש מה חדש שסמוך לביאתו של חדש ניכר מתי יהיה ראש חדש דמיד דמכסי סיהרא ידעי כולי עלמא שיהיה נולד ולמחר יקדשו ב"ד החדש אף עצרת צריך שיהא ניכר וידוע לעולם זמן קידוש סמוך לביאתו דהיינו אם מתחילין למנות בששה עשר בניסן שיתנו עיניהן כמה הלבנה גדולה בחמשה לחדש וכשראוה בסיון באותה שיעור ידעו שלמחר יתקדש עצרת ופריך התם במנחות (דף סו.) דלמא בי"ט אחרון קאי ויתנו עיניהם בשנים עשר בניסן וה"ר משולם גרים הכא והתם מנה שנים וקדש יובל משום דמנה ימים וקדש חדש נפקא לן בפ"ק דמגילה (ד' ה.) מדכתיב עד חדש ימים ימים אתה מונה לחדשים ולא שעות והוא מדרש חכמים ז"ל ולא שייך למימר אמרה תורה אלא בדבר שהצדוקים מודין כי ההוא דתני בתר הכי אמרה תורה הבא עומר בפסח ושתי הלחם בעצרת דבהדיא כתיב וכן ספירת יובל כתיב בהדיא וסמוך לביאתו התחלת חשבונו ניכר שלעולם מתחילים למנות למחרת שנת חמשים אף עצרת סמוך לביאת התחלת חשבונו יהא ניכר שלעולם מתחילים למנות למחרת יום קבוע שזה יהיה למחרת י"ט ראשון ולא ישתנה לעולם וקשיא דאמרינן לקמן בפירקין (ד' טז.) אמרה תורה נסכו מים לפני בחג אע"פ שאין הצדוקים מודים בו שרגמוהו באתרוגיהם ולא מסתברא לחלק משום דהתם קאמר מפני מה אמרה תורה ועוד אשכחן (לקמן ד' ז.) דדרשינן עולת חדש בחדשו אמרה תורה חדש והבא מתרומה חדשה ואין צדוקים מודים בו שהיו אומרים משל יחיד הם מביאים כדתניא פ"ק דמגילת תענית והתם במנחות מייתי לה מ"מ יש סעד לדבריו דלאפוקי מדבריהם של ביתוסים היה רבי יהושע מביא דרשה זו ואי לא מודו בה מה תשובה היא זו אבל אין למחוק בשביל כן ספרים ועוד נראה דהכי יליף עצרת למנויו מחדש דאשכחן לקמן בפירקין (ד' י:) מדיום אחד בחדש חשוב חדש שלשים יום בשנה חשובים שנה וחדש למנויו כשנה למנייה ועוד דאי מיובל יליף כי פריך ואימא עצרת חד יומא מאי קא משני אטו עצרת יומי מנינן שבועי לא מנינן יובל נמי מנינן שנים ושמיטין ואפ"ה הוי למנויו של שנים דהוא מנין מועט והכי נמי עצרת נימא חד יומא דתפסת מועט תפסת אבל אי יליף מחדש ניחא דהא ליכא לאקשויי נילף מיובל דהא קרבן מקרבן יליף שמקדשין חדש למנויו להבאת קרבנותיו כדפירש בקונטרס וכי תימא אכתי תפסת מועט תפסת חד יומא כיון דמחדש ילפינן אמרינן עצרת לכל מנוייה עוד י"ל מה חדש סמוך לביאתו ניכר שעה ע"י חשבון השוה מתי יבא שלעולם כשעברו שלשים יום מר"ח מקדשין חדש אף עצרת סמוך לביאתו ניכר ע"י חשבון השוה יש להכיר מתי יבא עצרת שלעולם לאחר חמשים עצרת ולדברי הצדוקים אינה ניכרת שלפעמים יש יותר: **ואי** לא אקרביה אדחי ליה. והרי מיד עובר עליו: **שלמי** פסח. שאבד ונתכפר באחר ואח"כ נמצא הראשון דקרב שלמים ואותן שלמים אם עבר שלשה רגלים עובר ובפרק כל הפסולין (זבחים ד' לו.) דמרבה שלמי נזיר ושלמי פסח שנאכלים ליום ולילה פירש שם בקונט' חגיגת י"ד ולא יתכן דחגיגת י"ד נאכלת לשני ימים ולילה אחד [ט](כדתניא) בפסחים פרק אלו דברים (ד' סט: ושם) ואע"ג דלבן תימא משמע התם (ד' ע.) דנאכלת ליום ולילה איהו יליף מלאיתקש לפסח דדריש זבח חג זו חגיגה הפסח כמשמעו ובפ' כל הפסולים יליף לה מדכתיב תודת שלמיו לכך נראה דבמותר הפסח איירי התם כדפירש בקונטרס האי דהכא וניחא השתא הא דאמר בפסחים פרק האשה (ד' פט. ושם) וניתי משום מותר הפסח דמותר הפסח נאכל ליום ולילה היינו מדכתיב תודת שלמיו ומיהו התם פ"ק דזבחים (דף ט. ושם) נמי דרשינן אם כשב להביא פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מלות שלמים הנהו שלמים הבאים מחמת פסח לא יתכן לפרש אלא בחגיגת י"ד דכל ענייני מותר הפסח דריש התם מתלתא קראי חד לעברה שנתו

מסורת הש"ס

א) [חגיגה ח: מנחות סה: ע"ש], ב) [חגיגה ח:], ג) [שם: ע"ש מנחות סו. ע"ש], ד) [קדושין ה: סוטה יח: ב"מ כו: זבחים לח. לט: מנחות פג. חולין כג.], ה) [זבחים לט:], ו) [שם], ז) [נ"ל דבכורים], ח) [יונה נ"ל], ט) [נ"ל כדתנן],

תורה אור השלם

1. וּבִשַּׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ בַבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאֹהָלֶיךָ: דברים טז ז
2. וְעָשִׂיתָ חַג שָׁבֻעוֹת לַייָ אֱלֹהֶיךָ מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים טז י

מוסף רש"י

המשך מעמוד הקודם

מי שלא חג יום טוב הראשון של חג. שלא הביא חגיגתו ביום הראשון של חג (חגיגה ט.). **ויו"ט האחרון של חג.** הוא שמיני עצרת, ואע"ג דרגל בפני עצמו הוא הרי תשלומין לראשון (שם). **תפשת מרובה לא תפשת.** כל מקום שתמצא שני דרכים אחד תופש מרובה ואחד תופש מועט, טוב לך לתפוש את המועט, שאפילו היה לך לתפוש את המרובה ותתפוש את המועט תפישתך תפישה, שיש בכלל המרובה המועט, אבל אם תתפוש המרובה ויהיה לך לתפוש המועט, נמצאת שתפשת שלא כדת (חגיגה יז. וכעי"ז ערכין ד:). ברייתא בתורת כהנים גבי זבה, ימים רבים (ויקרא טו) ימים שנים רבים שלשה, או אינו אלא רבים עשרה, אמרת כל שמשמע מרובה ושמשמע מועט תפשת מרובה לא תפשת, תפשת מועט תפשת, הואיל ולא פירש לך אתה מקן, יש לך לתפוש הראשון שבמשמע. שאם לא תתפוש אלא המרובה אני משיבך מהיכן אתה ממעטו לזה המועט והלא אף הוא במשמע, כשאתה אומר זבה בפחות מעשרה אני אומר לך והלא אף שלשה במשמע וכשאתה אומר בשלשה ואני משיבך לו אינו אלא עשרה אתה אומר לי אף השלשה במשמע (חולין קלח.). עד כאן מעמ' הקודם

ופנית בבקר והלכת לאהליך. ביו"ט לא קאמר שהרי הוא יום שחייבו חכמים לירלות בעזרה כדי להביא עולת ראיה, ולא אפשר לומר והלכת לאהליך אלא בחולו של מועד, וקאמרינן בבקר, אלמא חייב ללון מוצאי יו"ט בתוך העיר (סוכה מז.). או: ופנית בבקר, שהוא חול המועד, דאילו ביו"ט תחומין אסור (חגיגה יז.). **מנה ימים.** שלשים יום, **וקדש חדש.** למוספין. **מנה ימים.** חמשים יום, **וקדש עצרת.** בקרבנותיו. **מה חדש למנויו.** קדושתו באחד ממנויו, **אף עצרת למנויו.** קדושתו באחד ממנוייה (חגיגה יז.). **כדי נסבה.** שלא לצורך (סוטה יח:) מידי דלא אצטריך למתנייה ותנייה בכדי (קדושין ה:).

עין משפט נר מצוה

יד א סמג עשין רט:
טו ב מיי' פ"ה מהל' קידוש החדש הל' א סמג עשין מז:
טז ג מיי' פ"ז מהל' תמידין הל' כב סמג עשין ר טוש"ע א"ח סי' תפט סעי' א [רב אלפס סוף ע"פ דף קסא]:
יז ד מיי' פ"ה מהל' קרבן פסח הל' א:

רבינו חננאל

מה חג המצות טעון לינה, כלומר אין לך רשות לצאת ללכת לאהליך לילי כ"ב בניסן אלא בבקר, שנאמר ופנית בבקר והלכת לאהליך, אף חג הסוכות טעון לינה. ובבקר יש לך רשות לילך. פו"ר קש"ב פירוש ב'. ברכה שמברכין בו יום שמיני עצרת. וכבר פירשנוהו במסכת סוכה. ותנא קמא ור' שמעון דספקי ליה להאי קרא בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות לדרשה אחרינא כדפרשינן בטעמייהו, תשלומין לעצרת כל שבעה מנא להו. ואמרינן נפקא להו מהא דתני רבה בר' שמואל, אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש, כדכתיב החדש הזה לכם ראש חדשים, וכתיב לא יום אחד תאכלון ולא יומים [ולא] חמשה ימים ולא עשרה ימים, עד חודש ימים, וכתיב החדש הזה, ודרשינן כזה ראה וקדש, כלומר קדש אותו היום, וכר' אלעזר דאמר כתיב [בראשון] באחד לחודש, מדאכתי יום אחד על כר'. הנה מניתה החדש ימים וקדשתה יום אחד, וכן אמרה תורה מנה שבעה שבועות וקדש עצרת, כשם שאתה מונה לעצרת שבועות, כך קדש לה שבוע לתשלומין. שיהיו ימים הללו חשובין כימות החג להקריב קרבן של עצרת, אם לא הקריבו ביום טוב, יקריבנו באלו הימים. ואע"ג דכתיב תספרו חמשים יום, הנה גם לעצרת מונין ימים, האמר אביי מצוה למימני יומי מצוה למימני שבועי. ועוד חג שבועות כתיב. והני תשלומין דעצרת פירושו בפרק אין דורשין בעריות. ואקשינן ופסח בר מקרב ברגלים הוא דקתני בברייתא בכור מעשר ופסח לקט שכחה ופאה, כיון שעברו עליהן ג' רגלים עובר בבל תאחר, והלא אין זמן הפסח אלא בי"ד בניסן בלבד, ואם עבר זמנו אסור לשוחטו לשום פסח בשאר ימות השנה שכבר נדחה. ופריק רב חסדא [א] פסוק ניסביה, כלומר (חותך) [חתוך] זכרו מגו הברייתא, ורב ששת אמר מאי פסח שלמי פסח כול'. ופשוטה היא.

[א] עי' בערוך ערך כדי א' שכתב בשם ר"ח סתיב ופריק רב חסדא פיסוק ניביה [נ"ל פסוק ניביה] כלומר חתוך זכרו מגו הברייתא עכ"ל וכן נ"ל בפירוש רבינו כאן.